

Lời bạt

Thế là sau gần 1 năm trần trở suy nghĩ tôi đã lên danh sách được chọn 10 vị cựu học sinh Albert Sarraut có thành tích học giỏi, có nhân cách cao đẹp, xứng đáng là những tấm gương cho đời sau, song mới sưu tầm tư liệu, viết xong được 8 vị đã mất, còn 2 vị ở tuổi trên 90 đang còn sống là Vũ Tuấn Sán và Vũ Văn Chuyên thì vẫn chưa viết được vì quá ít tư liệu, còn đang phải sưu tầm thêm.

Viết xong, đọc đi đọc lại, sửa chữa bổ sung, tôi chợt nhận ra hầu hết các vị tốt nghiệp Tú tài toàn phần (Bac. II) trước năm 1939 (năm xảy ra Thế chiến II, Đức xâm lăng Pháp) đều được Pháp cấp học bổng cho đi du học ở Pháp và khi tốt nghiệp, đều được gợi ý nhập quốc tịch Pháp (vào Làng Pháp) và các vị đều từ chối; điều này nói lên rằng:

- 1- **Nước Pháp luôn quý trọng nhân tài**, hề ai có tài là sẵn sàng bỏ công sức đào tạo, không quan tâm đến lý lịch; khi thành tài rồi, muốn làm việc muốn sống ở đâu tùy ý, miễn là không có hành động chống đối, tất nhiên. Có lẽ đây cũng là cách ứng xử chung của các nước tư bản, bây giờ cũng vẫn vậy. Hiện nay hầu như nước nào cũng quảng bá giáo dục đào tạo, nếu có tài năng thực sự, có thể được cấp học bổng toàn phần hay bán phần; còn khi tốt nghiệp rồi, muốn sinh sống, làm việc ở đâu, tùy ý.
- 2- **Các vị không phải những kẻ vong bản mà đều là những người yêu nước**, học thành tài rồi đều sẵn sàng từ bỏ vinh hoa phú quý, trở về nước, chấp nhận mọi khó khăn thiếu thốn, gian khổ, những mong được đem sở học một đời phụng sự quê hương.
- 3- **Các vị đều là những người trí thức chân chính, có nhân cách cao đẹp**, yêu công lý, trọng lẽ phải, ghét xu nịnh bon chen, thà chịu khổ chứ không chịu bán rẻ nhân cách như bao kẻ trí thức nửa mùa học hành chụp giật, trí thức đội lốt sẵn sàng quỳ gối khom lưng; những kẻ này là sản phẩm của một xã hội lạc hậu, trì trệ, thiếu dân chủ. Trừ 1, 2 vị mất sớm, còn đều sinh bất phùng thời, nói phải chẳng ai nghe; có vị biết đại đã muộn, đành nhắm mắt đưa chân, chỉ lo công tác chuyên môn; có vị sớm nhìn ra sự thật, đành ngậm ngùi rời bỏ quê hương, trở lại định cư ở Pháp; có vị tưởng nhầm, nói thẳng nói hết đề rồi gánh chịu hậu quả. Đáng thương thay mà cũng đáng giận thay! Giá như những ý kiến đóng góp thẳng thắn của các vị được lắng nghe, được thực hiện, chắc chắn nước ta đã tiến bộ hơn nhiều, đã có thể trở thành một nước công nghiệp hóa, hiện đại hóa từ lâu. Âu cũng là vận nước, và cũng là số mệnh của các vị.
- 4- **Đáng tiếc nhất là với Trần Đức Thảo.** Ông là người thông minh tuyệt đỉnh, học giỏi toàn diện, cho đến nay vẫn là *người Việt Nam duy nhất xứng đáng được gọi là triết gia*, được thế giới công nhận, tôn vinh. Vì yêu nước, ông tự nguyện rời bỏ vinh hoa phú quý, về nước tham gia kháng chiến, xây dựng đất nước, để rồi sa vào vòng quản lý kỳ thị trí thức, bị bỏ rơi, thiếu thốn mọi bề, *đặc biệt là thiếu môi trường hoạt động khoa học và thiếu chất đạm*, cuối cùng chết thảm trong cô đơn ở chính nơi tài năng của ông đã từng tỏa sáng lung linh! Than ôi! Nỗi đau những muốn vạch trời mà kêu!